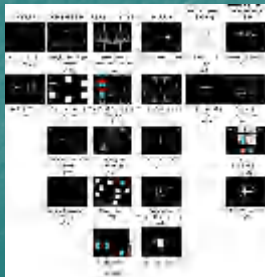

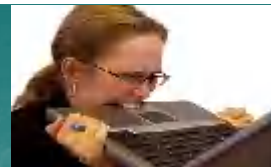
POREMEĆAJI NAVIKA I IMPULSA

Disordines consuetudinum et impulsuum
F63

Procena Cambridge Neuropsychological Test Automated Battery -CANTAB

Uvod

- **Definicija:** nesposobnost suzdržavanja od izvođenja nekog poriva ili nagona koji je opasan za druge ili za samu osobu i koji je obično obeležen zadovoljstvom, nakon što se izvede...
- **Učestalost:** smatra se da postoji kod 9% populacije
- **Etiologija:** nejasna, mada se kod nekih poremećaja mogu naći abnormalnosti na EEG-u (temporalna epi.) ili CT-u, "meki" neurološki znaci (npr. kod intermitentnog eksplozivnog poremećaja), pozitivan afektivni i adikcioni hereditet. ([Alspach 2005](#)).

Uvod

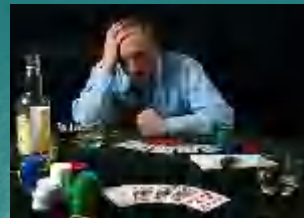
Opisani su:

- Alea pathologica F63.0
- Pyromania pathologica F63.1
- Cleptomania F63.2
- Trichotillomania F63.3
- Drugi poremećaji navika i impulsa F63.8
 - Disordo explosiva intermitens
 - Oniomania
 - Zavisnost od interneta
 - SMS zavisnost

Uvod

- Patološko kockanje, piromanija i intermitentni eksplozivni poremećaj - češće pogađaju muškarce, a kleptomanija i trihotilomanija - češće pogađaju žene
- Komorbiditet:
 - afektivni poremećaj
 - poremećaj upotrebe psihoaktivnih supstanci
 - PL (antisocijalni, hy, granični)

Uvod

Diferencijalna-dijagnoza

- afektivni poremećaj
- antisocijalni poremećaj ličnosti
- organski duševni poremećaj (temporalna epi)
- shizofrenija

Uvod

- Bitno obeležje **poremećaja kontrole impulsa** je izostanak otpora **ponašanju, impulsu ili iskušenju** da osoba napravi nešto štetno samoj sebi ili drugima.

Uvod

- Poremećaj se ogleda u tome da osoba ima rastući osećaj napetosti i uzbuđenja pre samog čina, a za vreme samog čina osećaj zadovoljstva ili olakšanja. Nakon samog čina u nekim slučajevima javlja se žaljenje, no to nije pravilo.

Uvod

- Osoba je stalno preokupirana tom radnjom, a čestim ponavljanjem te radnje direktno šteti materijalnim, radnim, socijalnim i porodičnim okolnostima.

Kleptomanija

- (grč. kleptein-kraști+mania)
- Osoba ima neodoljivu potrebu da krađe, ali ne zbog novčane vrednosti objekta ili radi njegove upotrebe. Za vreme krađe, doživljava osećaj uzbudjenja zadovoljstva i olakšanja zbog rastućeg subjektivnog osećanja napetosti koje joj neposredno prethodi.

Kleptomanija

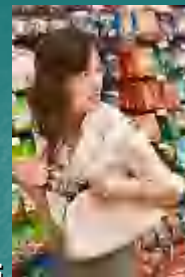
- Uzroci poremećaja su obično neodgovarajući porodični odnosi, nisko samopoštovanje i seksualno nezadovoljstvo. Poriv se javlja naglo i nakon krađe praćen je protivrečnim osećanjima zadovoljstva i krivice, te želje da se ukradeno vrati. Kleptomanija se razlikuje od krađe utoliko što kleptomani ne radi to iz koristoljublja i što je roba male novčane vrednosti, koja kleptomanu često ne treba.

Kleptomanija

- Od ukupnog broja kradljivaca samo **5%** su kleptomani.
- Psiholozi smatraju da je kleptomanija deo **opsesivno-kompulzivnog poremećaja** (40-60% slučajeva), poremećaja raspoloženja ili vrsta zavisnosti (od adrenalina).

Kleptomanija

- Povezana je s paranoidnim i shizoidnim ponašanjem ili graničnim poremećajem ličnosti, a može se javiti kod dezinhibicije kod hroničnih psihoorganskih sindroma

Kleptomanija

- **Lečenje:**
- Kognitivno-bihevioralna terapija u smislu učenja novih modela ponašanja; porodična terapija; grupne terapije po uzoru na anonimne alkoholičare.
- Lekovi koji se primjenjuju su stabilizatori raspoloženja, SSRI i antagonisti opijata (naltrexon).

Kleptomanija

Istraživanje

Grisham i sar. (2010): „Kategorizacija i kognitivni deficiti kod kleptomanije“

- **Cilj:** da li kleptomani imaju lošije EF i slabije postignuće na testu kategorizacije?
- **Uzorak:** 3 grupe ispitanika (ukupno 60): kleptomani, osobe koje na Osi I imaju por. raspoloženja ili anksiozni por. i osobe iz nekliničke populacije.
- **Testovi:**
 - samoizveštavajuće mere kognitivnih teškoća,
 - neuropsihološki testovi za ispitivanje egzekutivne funkcije i donošenja odluka,
 - četiri testa kategorizacije.

Kleptomanija

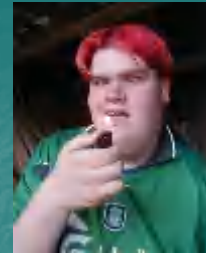
- **Rezultati:**
 - kleptomani imaju značajne kognitivne teškoće i znatno više problema sa pažnjom i donošenjem odluka,
 - imaju značajno lošije postignuće na CANTAB testu kojim se ispituje **sposobnost višeg planiranja (SOC)**,
 - bili su sporiji i anksiozniji na zadacima kategorizacije.
- **Zaključak:** nalazi sugerišu da bi specifični deficiti egzekutivnog funkcionisanja mogli biti povezani sa problemima koje imaju kleptomani sa nemogućnošću kontrole svojih impulsa.

Piromanija

- Osoba namerno podmeće požar i u tome uživa. Karakteristična je pojava uzbuđenja pre samog čina, opčinjenost požarom i sa njim povezanim okolnostima, popuštanje napetosti posle podmetanja i čak učestvovanje u gašenju.

Piromanija

- Studija Law Enforcement Assistance Administration iz 1979 ukazuje da je 14% požara podmetnuto od strane piromana ili osoba sa nekim drugim poremećajem duševnog zdravlja.

Smith 1999.

Piromanija

Uzroci nastanka (sredinski i individualni)

- Jedan deo piromana je iz grupe mentalno zaostalih osoba ili starijih osoba s razvijenim procesima demencije. Drugi deo pripada psihopatologiji. U svim slučajevima postoji oslabljena kontrola impulsa koja često ima karakter osvete, a ponekad piromanija proizilazi i iz seksualne frustracije.

Piromanija

- **Dijagnostički kriterijumi**
 - Namerno i smišljeno podmetanje požara više od jednog puta
 - Napetost ili emotivno uzbuđenje pre čina.
 - Opčinjenost, zanimanje, znatiželja ili osećanje privlačnosti prema požaru i s njim povezanim okolnostima
 - Uživanje, zadovoljstvo ili popuštanje napetosti prilikom podmetanja požara, posmatranja ili učestvovanja u gasenju.
 - Požar se **ne** postavlja zbog novčane koristi, kao izraz društveno-političke ideologije, radi prikrivanja krivične aktivnosti, kao izraz besa ili osvete, radi poboljšanja životnih uslova, kao odgovor na sumanutost ili halucinaciju ili kao rezultat oštećene sposobnosti za rasuđivanje

Piromanija

- **Lečenje**

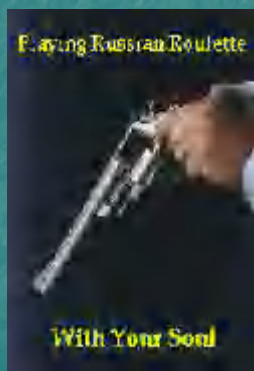
Preporučuje se psihofarmakoterapija, učenje socijalnih veština, bihevioralna terapija, kreativna terapija, terapija s ciljem prepoznavanja kontrole emocija, psihodinamska psihoterapija.

Patološko kockanje

Pismo ja dobijam
– glavu ti gubiš

Patološko kockanje

Definicija

Potreba za kockanjem uprkos štetnim negativnim posledicama ili želji da se prestane. Osoba je obuzeta kockanjem, nije u stanju da ga prekine, nemirna je i razdražljiva pri pokušaju smanjivanja/prestanka kockanja.

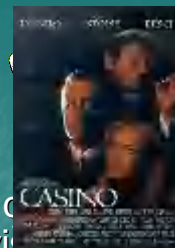

Patološko kockanje

- Najčešće se tumači kao način bekstva od problema ili umanjivanja disforičnog raspoloženja (bespomoćnost, krivica, anksioznost, depresija). Sve veći ulogi izazivaju laganje i ugrožavanje porodice/posla.

Patološko kockanje

- Prema DSM-IV, osoba koja je obolela od patološkog kockanja mora imati 5 ili više simptoma ili znakova ove bolesti tokom proteklih 18 meseci:

1. Preokupiranost. Osoba često misli o kockanju, bez obzira na to da li se radi o prošlom, budućem ili zamišljenom kockanju.

2. Tolerancija (Podnošenje). Kao i sa tolerancijom na psihoaktivne supstance, osoba pravi sve veće ili sve češće uloge kako bi doživela isto "uzbuđenje".

Patološko kockanje

- **3. Povlačenje, Odustajanje.** Osećanje uznemirenosti ili razdražljivosti povezano sa pokušajima da se prekine ili smanji kockanje.
- **4. Bežanje od problema.** Osoba se kocka da popravi raspoloženje ili pobjegne od problema.
- **5. Navaljivanje.** Osoba pokušava da povratki gubitke na kocki sa još više kockanja.

Patološko kockanje

- **6. Laganje.** Osoba pokušava da prikrije razmere svog kockanja laganjem porodice, prijatelja ili terapeuta.
- **7. Gubitak kontrole.** Osoba bezuspešno pokušava da smanji kockanje.
- **8. Nelegalne radnje.** Osoba krši zakon sa ciljem da dođe do novca potrebnog za kockanje ili povratí novac izgubljen na kocki. Ovo može uključivati dela krađe, pronevere, prevare ili falsifikovanja.

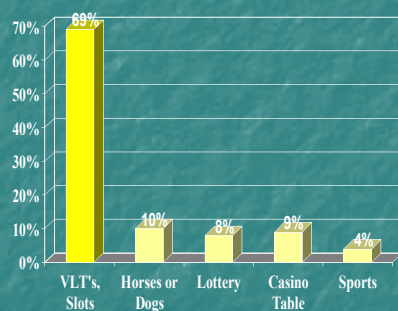
Patološko kockanje

- **9. Rizikovanje odnosa sa značajnim ljudima.** Osoba nastavlja sa kockanjem uprkos riziku da izgubi partnera, posao, ili drugu značajnu priliku.
- **10. Plaćanje kaucije.** Osoba se okreće porodici, prijateljima, ili trećoj osobi za finansijsku pomoć za otplaćivanje dugova nastalih kockanjem.

Igre

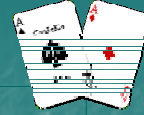
Patološko kockanje

Najpopularnije vrste kockanja

- **Casino kockanje**
 - Karte (poker, blackjack, baccarat)
 - Roulette
 - Kočke o
 - Mašine (slotovi, poker)
- Kladionice
- Trke konja i pasa
- Lotto
- Bingo
- Igre veština (kuglanje, golf)
- Berzantske špekulacije i mešetarenje (kratke prodaje)
- Internet kockanje (online casino)

Patološko kockanje

- prevalenca patološkog ili kompulzivnog kockanja je 1% opšte populacije, 25% kockara
- približno jedna trećina osoba s patološkim kockanjem jesu žene (stigma).
- muškarci: kockaju zbog novca, kompeticije; žene: kockaju da bi pobile od problema i sklone su depresiji.
- rizične populacije: adolescenti, radnici u kazinima, vojnici, zatvorenici, imigranti.
- u vezi sa kockanjem, pokušaj suicida (13%), osudjivano (26%), nasilje nad ženom ili detetom (23%, odnosno 16%), nezaposlenost (40%), porodični problemi (80), zaduženost ili kradja (60%)

Patološko kockanje

- **Faza pobeđivanja** (the winning phase)
- **Faza gubitka** (the losing phase)
- **Faza oćaja** (the desperate phase)
- takmićarski raspoložene, energične, nemirne i lako im postane dosadno.
- "radoholičari" ili "kampanjski" radnici koji čekaju do krajnjeg trena pre nego što zapnu da dovrše posao.
- **tok je šunjajući, hroničan.**
- Potreba raste za vreme razdoblja depresije ili stresa

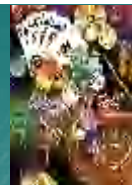
Patološko kockanje

- Treba lečiti prateću depresiju, maniju, zloropotrebu (psihoaktivnih) supstanci ili seksualne smetnje
 - Ambulantni i hospitalni programi
1. Medikacija
 2. Psihoterapija (KBT, porodična, hipnoterapija)
 3. Gambler's Anonymous
 4. Psihodinamski pristup
 5. Ostale intervencije (povećanje motivacije, finansijsko savetovanje)
 6. Prevencija

Pallanti S., Quercioli L., Sood E., Hollander E.
Lithium and Valproate Treatment of Pathological Gambling. A
Randomized Single-Blind Study. *J Clin Psychiatry*
2002;63:7559-564.

Patološko kockanje

Istraživanje 1

Grant i sar. (2011): „Neurokognitivno poređenje kognitivne fleksibilnosti i inhibicije odgovora kod kockara različitog stepena ozbiljnosti kliničkih crta“

- **Uzorak:** nerizični (n=135), rizični (n=69) i patološki kockari (n=46).
- **Testovi.** Određenim neurokognitivnim testovima ispitane su motorna impulsivnost i kognitivna fleksibilnost:
 - **Go/NoGo test** i
 - subtestovi CANTAB-a: **Stop Signal test** i **Intra-dimensional/Extra-dimensional test.**

Patološko kockanje

- **Rezultati:**
 - patološki kockari manifestovali su značajne probleme u motornoj kontroli impulsa, brzini odgovora i kognitivnoj fleksibilnosti u odnosu na ostale 2 grupe,
 - grupe nerizičnih i rizičnih kockara nisu se značajno razlikovale u pogledu postignuća na zadatim testovima.
- **Zaključak.** Problemi inhibicije odgovora i kognitivne fleksibilnosti očitavaju se kod patoloških kockara, u poređenju sa nerizičnim i rizičnim kockarima. Rana identifikacija ovakvog bihevioralnog problema u adolescenciji ili ranom odraslom dobu može biti značajan faktor u prevenciji ovog poremećaja.

Patološko kockanje

Istraživanje 2

Grant i sar. (2012): „Neurokognitivna disfunkcija strateških i nestrategičkih kockara“

- **Cilj:** pokušaj razlikovanja različitih podtipova patološkog kockanja u pogledu kliničkih i kognitivnih profila, s obzirom na teorije o mogućim podtipovima patološkog kockanja, posebno u vezi sa glavnim aktivnostima koje kockari preduzimaju.
- **Uzorak:** 77 osoba koje su zadovoljavale DSM-IV kriterijume za dijagnozu patološkog kockanja, podeljene u 2 grupe u zavisnosti od preferiranog oblika kockanja:
 - strateški (npr. karte, kockanje, sportsko klađenje, berza; n=22)
 - nestrategički kockari (npr. slotovi, video poker; n=55).Uključena je i kontrolna grupa.

Patološko kockanje

- **Testovi:**
 - **Stop Signal Task** (mera motorne impulsivnosti),
 - **Intradimensional/Extradimensional Set-Shift Task** (mera kognitivne fleksibilnosti).
- **Rezultati:** obe grupe kockara imale su značajan pad u kognitivnoj fleksibilnosti i inhibitornoj kontroli u poređenju sa nekliničkom kontrolnom grupom.
- **Zaključak:** preferirani oblik kockanja nije povezan sa specifičnim kognitivnim karakteristikama (razlike nije bilo u pogledu oštećenja kognitivne fleksibilnosti i motorne impulsivnosti).

Trihotilomanija

- Kompulzivno čupanje kose, koje dovodi do lokalizovane ćelavosti i uzrokuje značajne smetnje socijalnog, radnog i drugih vidova funkcionisanja. Trihotilomanija je bolest koja se karakteriše neodoljivom potrebom da se iščupa sopstvena dlaka.

Trihotilomanija

- Osoba pokušava da se odupre ovoj potrebi, ali je rezultat toga porast napetosti, koja, ako se dlaka ne iščupa, narasta do nepodnošljivosti. Onoga trenutka kad se dlaka iščupa, napetost opada, a sve to biva praćeno osećanjem prijatnosti i zadovoljstva. Posledica je gubitak kose, najčešće ograničen, koji, ako se bolest ne leči, može biti nepovratan.

Trihotilomanija

- Važno je naglasiti da bilo koje područje obraslo dlakom može biti uključeno - trepavice, obrve, brada, malje na grudima, nogama, stidnom predelu.

Trihotilomanija

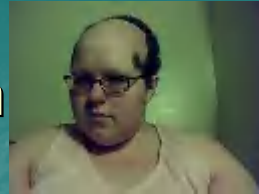
- Ove radnje angažuju čoveka od nekoliko minuta, do nekoliko sati, dnevno. Dlake obično čupaju kad su sami. Često čine razne pokušaje da zaustave dalji gubitak kose, tako što nose rukavice, duboko seku nokte, ili se šišaju na kratko.

Trihotilomanija

- S obzirom na to da se poremećaj najčešće javlja u periodu adolescencije, pojedini autori smatraju da je posledica hormonalnih izmena. Kod neke dece, koja najpre isčupaju, pa pojedju svoju dlaku, nađen je manjak gvožđa u organizmu, a trihotilomanija se povukla nakon nadoknade gvožđa. Ipak, najveći broj autora smatra da se radi o poremećajima na nivou neurotransmitera (supstance koje prenose poruke u mozgu).

Trihotilomanija

- Kao dokaz navode činjenicu da je trihotilomanija veoma slična **opsesivno-kompulzivnom poremećaju**, za koji se zna da je posledica poremećaja neurotransmitera, koji nazivamo serotoninom.

Trihotilomanija

- Mnogi oboleli imaju i tzv. kompulzije brojanja, proveravanja i pranja, koje su karakteristične za opsesivno-kompulzivni poremećaj. Iz tog razloga pojedini autori trihotilomaniju smatraju suptipom ili varijantom opsesivno-kompulzivnog poremećaja.
- Ova ideja potkrepljena je činjenicom da se ova dva problema često javljaju u istoj porodici (što govori i o genetičkoj predispoziciji) i da isti lekovi pomažu kod obe bolesti.

Trihotilomanija

- Tretman se uglavnom prilagođava svakom pacijentu posebno. Pokazalo se posebno korisnim dati informaciju da se ne radi o ludilu i da za njihov problem postoji adekvatan psihijatrijski tretman.
- Veoma je važno lečenje započeti informacijom o karakteru bolesti, s obzirom na to da je iskustveno pokazano da to znatno snižava napetost i strah, što olakšava i dalji tretman. U najmanju ruku, informacija pomaže da oboleli shvate da nisu jedini s čudnim problemom, kao što često misle, te da se smanji osećaj izolovanosti i samooptuživanja.

Trihotilomanija

- Pokazalo se da je najefikasniji način lečenja trihotilomanije, s dugotrajnijim rezultatima, dala kombinacija terapije lekovima (koja se koriste i za OCD) i bihevioralne psihoterapije. Kod početnih oblika, dobre rezultate daje i sama bihevioralna terapija.

Trihotilomanija

Grant i sar. (2011): Istraživanje kognitivne disfunkcije

- **Cilj:** poređenje kognitivne disfunkcije, odnosno procesa inhibitorne kontrole kod osoba sa trihotilomanijom (TTM) i problema oštećenja kože (PSP).
- **Uzorak:** 31 osoba sa PSP, 39 osoba sa TTM i 33 osobe u kontrolnoj grupi.
- **Testovi:** dva CANTAB subtesta
 - **Stop-Signal Task** (mera impulsivnosti, odnosno inhibicije odgovora)
 - **Intra-dimensional/Extra-dimensional (ID/ED) Set Shift Task** (mera kognitivne fleksibilnosti).

Trihotilomanija

- **Rezultati:**
 - osobe sa PSP manifestuju problem sa inhibicijom odgovora, dok imaju očuvanu kognitivnu fleksibilnost u poređenju sa kontrolnom grupom.
 - osobe sa TTM zauzimaju središnju poziciju između kontrolnih i PSP ispitanika kada je u pitanju inhibicija odgovora, ali se nisu značajno razlikovali od druge dve grupe u pogledu kognitivne fleksibilnosti.
- **Zaključak.** Ovi nalazi repliciraju nalaze oštećene inhibitorne kontrole kod osoba sa PSP, ali ukazuju na to da bi osobe sa TTM mogle biti heterogena grupa kada je u pitanju ovo oštećenje.

Intermitentni eksplozivni poremećaj

- Poremećaj se ispoljava kroz višestruke epizode ekstremno agresivnog ponašanja koje dovode do uništavanja imovine ili povređivanja druge osobe. Upadljiva je nesrazmera između provokacije psihosocijalnog stresora i stepena agresivnosti.

Intermitentni eksplozivni poremećaj

- Životna prevalenca se procenjuje na oko 7%.
- Napadi obično traju kreće od jednog sata i praćeni su nizom telesnih simptoma (znojenje, tremor, stezanje u grudima, lupanje srca)
- Nakon napada obično nastupa opuštanje sa osećanjem olakšanja, čak i i uživanja, ali na kraju obično sledi intenzivno osećanje krivice

Intermitentni eksplozivni poremećaj

- Poremećaj može biti povezan sa lezijama prefrontalnog korteksa (što obuhvata i oštećenje amigdala) koje dovode do poremećaja viših moždanih funkcija (egzekutivne funkcije, tj, planiranje, predviđanje i odlučivanje).

Best M, Williams JM, Coccaro EF, 2002

Intermitentni eksplozivni poremećaj

Psihoterapija

Cognitive Relaxation and Coping Skills Therapy (CRCST) sadrži 12 sesija, prve tri su usmerene na vežbanje relaksacije, zatim sledi kognitivna restrukturacija i terapija ekspozicijom, a finalne sesije su usmerene na odupiranje agresivnim impulsima i ostalim preventivnim postupcima.

McCloskey MS, Noblett KL,
Deffenbacher JL, Gollan JK,
Coccaro EF, 2008

Intermitentni eksplozivni poremećaj

Psihotropna medikacija

- Anksiolitici snižavaju napetost i nivo eksplozivnog ponašanja povišenjem praga frustracione tolerancije, pogotovo kod komorbiditeta anksioznog, odnosno opsesivno-kompulzivnog poremećaja

Bozikas V., Bascilla F, Yulis P, Savvidou I. 2001

Boyd, Mary Ann. 2008

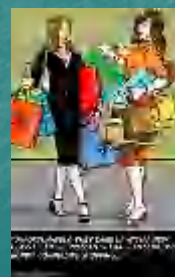
Oniomania

- Patološko kupovanje ("potrošačko ludilo") kada osobe ne mogu da odole potrebi da kupuju velike količine stvari koje im nisu potrebne, ne vodeći računa o njihovoj ceni, kvalitetu ili upotrebnoj vrednosti

Oniomania

- Osobe su preokupirane kupovanjem i trošenjem te provode veliki deo vremena u kupovanju.
- Osećaju povišen nivo nemira ili teskobe, koje mogu razešiti samo kupovanjem
- Neki autori razlikuju 4 faze:
 - 1) anticipacija,
 - 2) priprema,
 - 3) kupovina,
 - 4) plaćanje.

Oniomania

- U fazi anticipacije, osoba razvija misli, žudnju ili preokupaciju u vezi sa posedovanjem specifičnog predmeta ili sa činom kupovine. To uključuje odluke kada i gde ići, kako se obući i koje kreditne kartice poneti.
- U fazi pripreme osoba može mnogo vremena provesti istražujući putem časopisa, reklama ili preko Interneta gde su kakve rasprodaje.

Oniomania

- Treća faza uključuje iskustvo kupovine, koje ta osoba opisuje kao intenzivno uzbuđenje i koje može čak dovesti do seksualnog osećaja.
- Konačno je čin završen plaćanjem, nakon čega sledi osećanje krivice ili razočarenja samim sobom.
- Negativne misli, ozlojedjenost ili potištenost često su okidač za patološko ponašanje

Oniomania

- Tipični predmeti kupovine su odeća, kozmetika, cipele, nakit, kućne potrepštine.
- Muškarci pokazuju veće zanimanje za elektroniku, automobile ili tehničku robu, ali su zainteresovani i i za odeću, cipele i CD-e
- Cena predmeta i upotrebna vrednost nisu važne, već je važna samo količina.

Zavisnost od interneta

Zavisnost od interneta

- Internet adicija je opisana kao nekontrolisano i škodljivo korišćenje Interneta, te je prepoznata kao **kompulzivno-impulsivno korišćenje Interneta**, te spada u grupu **poremećaja kontrole impulsa**

Zavisnost od interneta

- **Pretpostavlja se da od svih osoba koje koriste internet oko 5% razvije zavisnost.**
- **Lečenje je teško i iscrpljujuće, uz česte recidive i pogoršanja.**

Zavisnost od interneta

- **Kod oko 20% lečenih indikovana je hospitalizacija, a kod 80% tretman psihotropnim medikamentima, jer je komorbiditet u ovom poremećaju pravilo, a ne izuzetak, pa se tako često uz ovu specifičnu zavisnost dijagnostikuje depresija ili opsesivno kompulzivni poremećaj, a nisu retkost ni poremećaji ličnosti ili psihotična stanja.**

SMS manija – manija mobilnih telefona

SMS Mania

- Procenjuje se se da je o slanju SMS poruka zavisno oko pola miliona ljudi u celom svetu
- Takva zavisnost smatra se ozbiljnom bolešću zbog toga što uzrokuje mentalnu i finansijsku štetu.
- Opisuje se slučaj bračnog para koji je komunicirao isključivo SMS porukama čak i dok su se nalazili u istoj prostoriji.

SMS Mania

- Ako ne možete bez nervoze i nelagode provesti vikend bez mobilnog, morali biste se ozbiljno zapitati koliko vam je to sredstvo komunikacije a koliko opterećenje.

S obzirom da u literaturi nailazimo na podatak da se do sada pomenuti poremećaji u velikom broju mogu sagledati kao **deo OCD spektra**, značajna su istraživanja o OCD-u na CANTAB-u.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

Istraživanje 1

Purcell i sar. (1998): "Kognitivni deficiti opsesivno-kompulzivnog poremećaja na testovima frontalno-strijatalne funkcije"

- **Cilj:** ispitivanje kognitivnog funkcionisanja grupe osoba sa OCD i kontrolne grupe, na CANTAB bateriji, za koju je pokazano da uspešno diskriminiše postignuće osoba sa kortikalnom i subkortikalnom patologijom.
- **Uzorak:** 23 nedeprisivna OCD pacijenta i 23 osobe iz normalne populacije.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

- **Testovi:** zadato je sedam subtestova iz CANTAB baterije, a koji mere budnu promenu pravila (attentional set shifting), memoriju i planiranje:
 1. Spatial Span,
 2. Spatial Working Memory,
 3. Delayed Matching To Sample,
 4. Spatial Recognition,
 5. Pattern Recognition,
 6. Intra/Extradimensional Set Shift,
 7. Stocking of Cambridge.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

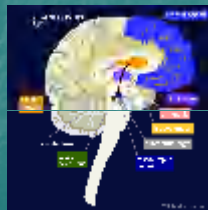
■ **Rezultati:**

- Kod OCD osoba su zabeleženi određeni kognitivni deficiti koji su u vezi sa specijalnom radnom memorijom, specijalnim prepoznavanjem i motoričkim iniciranjem i izvođenjem radnje.
- Njihova „slabija“ radna memorija (više grešaka između pretrage) uglavnom je povezana sa **problemima u upotrebi strategija**.
- Ne manifestuju probleme budne promene pravila, kao ni probleme planiranja višeg nivoa.
- Evidentna motorna usporenost sugerise da OCD ima teškoće u vezi sa **aspektima pažnje i senzomotornim aspektima zadatka**.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

Zaključak

Dobijeni obrazac kognitivnih nedostataka sugerise da je reč o frontalno-subkortikalnoj disfunkciji kod OCD-a, gde su problemi s egzekutivnom funkcijom upadljivi.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

Istraživanje 2

Fenger i sar. (2005): „Kognitivni deficiti kod OCD na testovima funkcije frontalnog režnja”

- **Cilj:** upoznavanje karakteristika disfunkcije frontalnog režnja osoba sa OCD, pošto je prethodno pokazano da ove osobe manifestuju deficite frontalnog režnja.
- **Uzorak:** 15 osoba sa OCD i 17 osoba iz nekliničke populacije.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

- **Testovi:**
 - klasični testovi kojima se ispituje funkcija frontalnog režnja (Viskonsin test sortiranja karata – WCST i test fluentnosti),
 - test identifikacije po mirisu (Smell identification test),
 - CANTAB subtest (**Intra/Extra Dimension test, ID/ED**).
- **Rezultati:**
 - Na testu **ID/ED** pokazale su se značajne razlike između dve ispitivane grupe u pogledu sposobnosti usvajanja pravila, rešavanja problema i podele pažnje.
 - Test fluentnosti takođe je pokazao značajne razlike između dve grupe ispitanika.
 - Nisu se pokazale razlike između grupa na testovima: WCST i identifikacije po mirisu.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

Istraživanje 3

Barnett i sar. (1999): „Oštećenje olfaktorne identifikacije kod opsesivno-kompulzivnog poremećaja“

- **Cilj:** ispitati sposobnost olfaktorne identifikacije, koja je povezana sa procesima orbitofrontalnog korteksa (OFC), regije za koju se smatra da ima učešća u patofiziologiji opsesivno-kompulzivnog poremećaja (OCD).
- **orbitofrontalno oštećenje:** dezinhibicija, narušeno socijalno funkcionisanje, poremećaj mišljenja, donošenje odluka i emocionalna kontrola, ponekad pseudomanična ili depresivna slika.
- **Uzorak:** 20 osoba sa OCD i 23 osobe iz nekliničke populacije.

Opsesivno-kompulzivni poremećaj

- **Testovi:**
 - **Prostorni raspon (SSP), Prostorna radna memorija (SWM) i Prostorno vizuelno pamćenje (SRM)** (za koje je prethodno ustanovljeno da su osetljivi na kognitivne deficite OCD-a, a koji detektuju deficit frontalnog lobusa),
 - standardizovani test za olfaktornu identifikaciju (orbitofrontalni korteks).
- **Rezultati:** ispitanici sa OCD imali su značajno lošiji uspeh na testu olfaktorne identifikacije i na testovima kojima se ispituje vizuelno pamćenje, radna memorija, korišćenje strategija i strategije zaključivanja.
- **Zaključak:** U skladu sa prethodnim studijama, i ovom prilikom je potvrđen deficit frontalnog lobusa kod OCD.

Rezime

- CANTAB subtestovi koji se najčešće koriste u ispitivanju por. kontrole impulsa:
 1. **Spatial Span** (vizuelna pažnja i kapacitet radne memorije; frontalni lobus),
 2. **Spatial Working Memory** (egzekutivna funkcija – radna mem., korišć. strategija i strategije zaključivanja; frontalni lobus),
 3. **Delayed Matching To Sample** (vizuelno figuralno pamćenje; medijalni i temporalni lobus),

4. **Spatial Recognition** (vizuelno pamćenje prostornih lokacija; frontalni lobus),
5. **Pattern Recognition** (prepoznavanje vizuelnih obrazaca; medijalni i temporalni lobus),
6. **Intra/Extradimensional Set Shift** (vizuelna diskriminacija, usmeravanje, održavanje, promena, fleksibilnost, formiranje seta pažnje; fronto-striatne aree mozga),

7. **Stocking of Cambridge** (vizuo-prostorna organizacija i radna memorija; frontalni lobus),
8. **Stop Signal Task** (kontrola impulsivnosti i inhibicije odgovora; frontalni lobus).

Zaključak

Istraživanja por. kontrole impulsa neuropsihološkom baterijom-CANTAB, iako malobrojna, ukazuju na specifične testovne markere poremećaja o kome je reč, pri čemu podvlače deficit frontalnog režnja (pre svega, egzekutivnih funkcija).

Egzekutivne funkcije

- Egzekutivne (izvršne) funkcije omogućavaju započinjanje, planiranje, izvršavanje i kontrolu aktivnosti. Ovo bi se odnosilo kako na ponašanje, tako i na razne oblike pažnje, kratkoročno pamćenje i radnu memoriju, kontrolu (inhibiciju) interferentnih draži, obradu informacija, sekvencijalnu aktivnost, fleksibilnost, promenu kognitivnog seta, odložene odgovore i aktivno rešavanje problema.

HVALA NA PAŽNJI!